

2004.g. aprīlis (9/10)

Pieredze

Kā klājas igauņiem

Ilze Kopmane

Tikai piecu stundu brauciens mūs šķir no Tallinas, Igaunijas galvaspilsētas, kur atrodas arī viņu Nedzirdīgo savienība. 19. — 20. aprīlī invalīdu jumtorganizācijas «Sustento» grupas sastāvā mums bija iespēja pabūt igauņu zemē. Ielūgumu uz braucienu pieņēmām cerībā tur beidzot kādu sa-stapt no Igaunijas Nedzirdīgo savienības. Bija liela vēlēšanās uzzināt, kā klājas mūsu tuvākiem kaimiņiem, kas pirms pārdesmit gadiem regulāri ieradās mūsu savienībā draudzīgās vizītēs (un mēs pie viņiem arī).

Un tā mēs, 18 cilvēku grupa, nelielā autobusīnā agri no rīta devāmies ceļā. Pamazām raisījās sarunas, iepazīstoties citam ar citu. Šis pieredzes apmaiņas grupas sastāvā bija dažādu invalīdu organizāciju pārstāvji — no Astmas un alerģijas biedrības, Muskuļu atrofijas un Nieru slimnieku biedrības, Sieviešu invalīdu apvienības «Aspazija», Neredzīgo biedrības, Velku fonda (bērni ar garīgās attīstības traucējumiem) u. c. Šobrīd «Sustento» kā invalīdu organizāciju sadarbības apvienība jau sakontaktējusies ar daudzu Eiropas valstu līdzīgām organizācijām, bet nu bija vēlme sasiet ciešāku saiti ar Igauniju. Kā un kas tur notiek? Divdienu pasākumā bija ielānotas tikšanās ar Igaunijas līdzīgām invalīdu organizācijām. to skaitā arī ar Nedzirdīgo biedrības pārstāvjiem. Diemžēl viņi neieradās, un mūsu galvenais nodoms — sasiet sairusšās saites — palika nepiepildīts. Pasākuma organizatori zvanīja uz biedrību, taču tur atbildēja tikai dežurants — biedrībā pašlaik neviena neesot, arī laikraksta redakcijā — tas pats (pie mums tāda situācija liekas neredzama, ka darba nedēļas sākumā nevienam darbiniekam nav uz vietas — vai ne?).

Lai nu mēs, LNS 3 pārstāvji, atšķirībā no citiem nejustos pārinodarīti, mūs aizveda uz Tallinas nedzirdīgo skolu, kur laipni izrādīja telpas un isumā pastāstīja, kā noris apmācības klasēs no 0 līdz 10. klasei, kā arī tālāk — ģimnāzijas klasēs, kas organizētas šai skolā nedzirdīgajiem (mācības vēl 3 gadus).

Skola atrodas no bērnu darba rekonstruētā gaisā, plašā ēkā. Ļoti mīlīgs iespaids arī apmācību telpās: jaunas mēbeles, datori, skaņu iekārtas, audzēkņi smaidīgi un pieklājīgi. Gluži kā kino. Daži interesanti fakti: vidusskolā kopā ar nedzirdīgajiem mācās arī dzirdīgie jaunieši — tādi, kuri nākotnē iecerējuši strādāt sociālā darba jomā. Te viņi praksē iemācās kontaktēties ar nedzirdīgajiem, izprast viņu pasauli, kultūru, vajadzības, apgūt zīmju valodu. Mācību programmas saturā ir arī šīs valodas stundas, sociālais darbs, psiholoģija, socioloģija utt. Nedzirdīgie sākumā šo eksperimentu uzņēmuši piesardzīgi, bet jaunieši ātri satuvinājušies, un nu labums ir abpusējs: nedzirdīgie praktisko kontaktu ceļā vieglāk apgūst skaņu valodu un nolasīšanu no lūpām, iepazīst dzirdīgos vienaudžus tuvplānā. Daudzas stundas notiek kopā — mākslas vēsture, psiholoģija, fiziskā kultūra u.c., kurās nav paredzēti valsts eksāmeni.

Vidusskolā jāmācās 3 gadi. Labākie studē tālāk augstskolās, kurās parasti nedzirdīgiem studentiem (u.c. invalīdiem) tiek piešķirtas valsts apmaksātās vietas. Tikai pašiem ir jau gadu iepriekš jāsameklē tulkis, jāiesniedz savas pašvaldības sociālajā dienestā pieteikums par viņa darba apmaksu, pievienojot saskaņotu nākamo studiju nodarību sarakstu. Jāatzīst, tā ir diezgan sarežģīta procedūra.

Skola lielu vērību veltī arī savu audzēkņu tālāko iespēju izvērtēšanai. Skolā iekārtota speciāla sarunu telpa, kurā bieži tiek pedagogi un vecāki, sevišķi tuvojoties izlaidumam.

Šajā skolā mācās līdz 100 nedzirdīgo bērnu. Vārdzirdīgo skola atrodas Tartu.

Pēc šo skolu beigšanas un pamatizglītības iegūšanas lielākā daļa jauniešu apgūst amatu vairākos rehabilitācijas centros, kā arī profesionālās skolās kopā ar dzirdīgajiem. Tāpat kā pie mums, var teikt.

Rehabilitācijas centros

Mums bija iespēja iepazīties ar vairākiem centriem. Pirmais no tiem — bērnu dienas centrs, kur mazie tiek atvesti no rīta un vakarā ap pl. 17 atkal aizvesti uz mājām. Arī šeit veikts pamatīgs remonts bijušā bērnu darba telpās, lai izveidotu ērtas dažādu no-darbību telpas. Audzēkņiem ar smagu invaliditāti — gan ar fiziskiem, gan garīgiem traucējumiem. Iekārtoti relaksācijas kabineti ar gaismas un mūzikas efektiem, trenāžieri, dažādas ierīces muskuļu vingrināšanai, rotaļu un rokdarbu telpas utt.

Tur tiek darīts viss iespējams, lai mazie cilvēki pēc savas iespējas aptvertu un iepazītu pasauli sev apkārt, iemācītos tikt ar sevi galā, spētu vismaz pateikt, kas viņus iepriecina, apbēdina, satrauc.

Apbrīnojama ir centra darbinieku darba prasme, pacietība un mīlestība, ko viņi paši veltī mazajiem, nevarīgajiem audzēkņiem, mācot tiem komunikācijas prasmi. Nelaiimei ir tik daudz seju, šeit — viena no satricošākām.

Bijām arī pieaugušo invalīdu dienas centrā. Tas gan atradās remonta un iekārtošanas stadijā. Iecerēts kā vieta, kur var ierasties visu veidu invalīdi, lai iegūtu informāciju, nodarbotos kopīgi ar saviem hobijiem (spēles, rokdarbi utt.), parunātu pie tējas tases. Tā būs arī vieta, kur rīkot konferences, seminārus, lielākus pasākumus.

Vislabāko iespaidu atstāja invalīdu Rehabilitācijas centrs, kurā 120 jaunieši bez maksas apgūst dažādas profesijas, pārkvalificējas utt. Audzēkņi te līdztekus mācībām saņem arī rehabilitācijas, speciālistu, logopēdu, psihologa utt. pakalpojumus, un viņiem nodrošinātas lieliskas brīvā laika pavadīšanas un talantu izkopšanas iespējas dažādos pulciņos.

Te var mācīties visi, kas vien to vēlas, — protams, iepriekš ar skolas attiecīgo darbinieku komandu izvēlēto piemēroto profesiju. Ir iespēja apgūt šuvēja, namdara, pavāra, datorspeciālista, arī mūsdienu vajadzībām atbilstošu telpu apkopēja, mēbeļu restauratora u.c. amatus.

Kā palīdz valsts un pašvaldība

Brīvās Igaunijas pirmsākumos invalīdiem klājies ļoti labi — vairākus gadus visas organizācijas saņēmušas ievērojamu finansējumu — 49% no valstī esošo azartspēļu iestāžu maksātā nodokļa.

Uzcēluši vairākas nozīmīgas ēkas, izremontējuši telpas, attīstījuši izvērstu invalīdu organizāciju darbu. Bet tad valdībai licies, ka par daudz naudas saņem invalīdu organizācijas, un šī kārtība nomainīta ar citu — valdība arī tagad piešķir finanses, bet daudz mazāk. Sadale uzticēta invalīdu jumtorganizācijai «EPIKO», kas nodibināta jau 10 gadus atpakaļ.

Tā šobrīd apvieno mazākas vietējās — Igaunijas rajonu jumta apvienības ar 2100 atsevišķām invalīdu organizācijām, kā arī 16 Tallinas lielākās invalīdu biedrības, to skaitā — arī nedzirdīgos. Tādā veidā EPIKO apvieno pie 100 tūkst. biedru visās invalīdu organizācijās, un tas jau ir nozīmīgs spēks, ar ko rēķinās valdība un pašvaldības.

Igaunijas valdība sapratusi, ka lielas organizācijas nespēj strādāt sekmīgi bez valsts atbalsta, tāpēc EPIKO saņem finansējumu savu administrācijas izdevumu segšanai, organizācijas uzturēšanai, bet pārējo sadala savām organizācijām, protams, tiek arī rakstīti projekti un meklēti sponsori. Bet princips te šāds: jo vairāk naudas kāda organizācija prot piesaistīt, jo tā arī vairāk saņem dotāciju. Jo tas liecina par organizācijas dzīvotspēju un ir drošība, ka dotācija tiks izlietota lietderīgi un prasmīgi. Bet tas nenozīmē, ka jaunajām organizācijām nav izaugsmes iespēju. Tām paredzēts speciāls atbalsts 3 gadus.

Pērnavas pieredze

Mājupbraucot iegrīzāmiem arī Pērnavas invalīdu dienas centrā, kur izvietojusies reģionālā jumtorganizācija. Vadītājs Tomass informēja, ka šobrīd viņu darbs orientēts uz lauku rajoniem, uz katru atsevišķu cilvēku viņa dzīvesvietā, lai noskaidrotu konkrētu situāciju, vajadzības un iespējas palīdzēt.

Tomass apgalvoja, ka «lielais jumts» Tallinā atvieglo viņu darbu, pastāv ciešs kontakts, kopīgi projekti, un šāda sadarbība esot ļoti auglīga.

Noslēgumā viņš demonstrēja video ierakstus par to, kā pērnavieši ratiņkrēslos dejo līnijdejas un trenējas ar karatē. Tas bija pārsteidzoši! Atpakaļceļā

Autobusa pasažieri — mūsu ceļabiedri, saskatījušies semināra laikā Brigitas tulkošanu Marutai, pieprasīja mācīt viņiem zīmju valodu. Kamēr katrs iemācījās alfabētu un pateikt: Labdien, mani sauc..., pagāja pusceļš. Ļaudis jau bija kļāt arī valsts robeža, un mājās būt iespējams līdz pusnaktij.

Šis brauciens, vērojot mūsu ceļabiedrus un apmeklēto iestāžu pacientus, mūsos stiprināja pārliecību: jo stiprākas ir vēlmes un pārdrošākas idejas, jo straujāk līdz tām aug arī varēšana tās piepildīt. Gan Igaunijā, gan te Latvijā.

Izglītība

Kāda ir nedzirdīgo izglītība tagad? Kāda tā varētu būt nākotnē?

Sākums «Kopsoli» Nr. 7/8

Profesionālā izglītība

Ceļā uz profesionālo izglītību nedzirdīgajiem jauniešiem ir jāsaskaras ar vēl vairāk grūtībām. Šobrīd ir divas izglītības iestādes — koledža RRC un Alsviķu rehabilitācijas centrs, kas valsts finansētās profesionālās rehabilitācijas programmas ietvaros nedzirdīgajiem nodrošina iespēju iegūt izglītību noteiktās profesijās. Mācības tiek nodrošinātas bez maksas. Savukārt tulka pakalpojumi tiek nodrošināti tikai daļēji. Koledža RRC darbā ir pieņēmusi vienu tulku, kas strādā ar vairākām nedzirdīgo studentu grupām vienlaicīgi un tulko iespēju robežās.

Lielākās problēmas ar profesionālās izglītības iegūšanu nedzirdīgajiem jauniešiem parasti rodas tad, ja viņi vēlas apgūt profesiju, kuru nepiedāvā divas minētās izglītības iestādes. Tiek meklēti dažādi risinājumi.

Valmieras vārdzirdīgo bērnu internātskolas direktors Andris Tauriņš pastāstīja, ka ik gadu otrajā pusgadā kopā ar nākamajiem absolventiem apmeklē skolas, kuras piedāvā interesējošo profesiju apguvi, un palīdz nokārtot jautājumus, kas saistīti ar iestāšanos un tulkojuma nodrošinājumu.

Izglītības un zinātnes ministrijas (IzM) Profesionālās izglītības attīstības nodaļas vecākā referente Daiga Kubliņa pastāstīja, ka IzM nedzirdīgo profesionālās izglītības jautājumu risināšanai vairāk pievērsās pirms diviem gadiem, kad astoņi jaunieši pieteicās mācīties Apes profesionālajā skolā. Toreiz galvenā problēma bija tulks. Problēma tika atrisināta — tulku veda no 30 km attālumā esošajiem Alsviķiem. Jaunieši mācījās ļoti labi, un skola bija apmierināta. Tomēr nākamajā gadā nedzirdīgi audzēkņi Apes profesionālajā skolā netika pieņemti, jo nebija iespējams nodrošināt tulku. Ar līdzīgām problēmām ir jāsaskaras arī citos gadījumos, kad nedzirdīgie izsaka vēlēšanos mācīties skolā, kuras tuvumā nav neviena zīmju valodas tulka.

IzM speciāliste D.Kubliņa, skaidrojot nedzirdīgo iespējas iegūt profesionālo izglītību, vairākkārt uzsvēra, ka jauniešiem izglītības iestādēs būtu jāpiesakās savlaicīgi — jau februārī, jo citādi ir ļoti grūti palīdzēt nokārtot ar tulku nodrošināšanu saistītos jautājumus. Tāpat D.Kubliņa ieteica jauniešiem apvienoties grupiņās un uz vienu izglītības iestādi doties kopā, jo tādā gadījumā nedzirdīgajiem jauniešiem ir lielākas izredzes, ka skola atsauksies un tulkojumu nodrošinās. Tomēr nedzirdīgie jaunieši iebilda, ka tādā veidā viņu iespējas izvēlēties profesiju tiek ierobežotas — viņi tiek aicināti izvēlēties profesijas, kas interesē vairāku un atbilst sabiedrības priekšstatiem par to, kuras profesijas ir nedzirdīgajiem piemērotas (šuvējas, galdnieki, kurpnieki, u.c. profesijas, kurās komunikācijas prasmes nav nepieciešamas).

Diemžēl šobrīd likumdošanā arī nav iestrādāta norma, uz kuru atsaucoties, nedzirdīgs jauniešis varētu pieprasīt tulka pakalpojumu profesionālās izglītības iegūšanas procesā. Tas, vai nedzirdīgs jauniešis tiek pieņemts izglītības iestādē, ir atkarīgs no konkrētās iestādes vadības lēmuma. Ja skolai ir interese uzņemt nedzirdīgus jauniešus, tad tā arī atsauca un cenšas atrisināt tulkojuma problēmu. Tulks tiek finansēts no skolai piešķirtā budžeta.

Nedzirdīgie jaunieši zināja stāstīt ļoti daudzus gadījumus, kad viņus pašus vai viņu draugus profesionālās izglītības iestādēs ir atteikušas uzņemt. Jolanta Znotiņa pastāstīja, ka skola, kurā viņa tagad mācās, sākumā nevēlējās pieņemt viņas dokumentus, aizbildinoties: «Kā tad mēs jūs mācīsim, ja jūs esat nedzirdīga?» Tikai pēc tam, kad J.Znotiņa paskaidroja, ka ir vārdzirdīga un kaut ko tomēr dzird, viņu skolā pieņēma. Nedzirdīgo bērnu vecāku organizācijas pārstāve A.Bruže pagājušā gadā veica eksperimentu — piezvanīja uz 10 arrodvidusskolām un uzdeva jautājumu, vai tā būtu ar mieru pieņemt nedzirdīgu audzēkni. Neviena no skolām neatbildēja apstiprinoši.

Studēt augstskolā

Iestāties augstskolās un izcīnīt iespēju studēt ar zīmju valodas tulka palīdzību nedzirdīgajiem ir visgrūtāk. Latvijas likumos nav iestrādāta norma, kas noteiktu nedzirdīgo tiesības uz tulka pakalpojumu, studējot augstākās izglītības iestādēs. Visbiežāk nedzirdīgie augstskolās studē neklātienē un mācās no grāmatām un kursa biedru pierakstiem. Vārdzirdīgie lektori teikto cenšas nolasīt no lūpām. Tikai ļoti retos gadījumos nedzirdīgie par saviem līdzekļiem algo tulku. Pozitīvs piemērs ir students Ivars Kalniņš, kurš iestājās Latvijas Universitātes Pedagoģijas fakultātes neklātienes nodaļā un tulku algo par viņam piešķirto E.Palavas stipendiju. Diemžēl šādas iespējas visiem studēt gribētājiem nekad nebūs.

Sabiedrības aizspriedumi

Nereti iemesls noraidošanai attieksmei pret nedzirdīgajiem ir sabiedrības aizspriedumi, izpratnes trūkums par

komunikācijas iespējām, kā arī nevēlēšanās sevi apgrūtināt, mēģinot pārvarēt pastāvošās komunikācijas barjeras.

Positīvs piemērs tam, ka šādas barjeras ir iespējams veiksmīgi pārvarēt, ir Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskola (RPIVA), kuru pagājušā gadā absolvēja septiņi nedzirdīgi jaunieši, iegūstot augstāko pedagoģisko izglītību. RPIVA Skolas pedagoģijas katedras vadītāja Zenta Anspoka atzina, ka pirmajos gados pret studentiem bijusi divējāda attieksme. Viena daļa pasniedzēju un kursa biedru viņus pieņēmuši ļoti pozitīvi, bet otra – negatīvi, paužot neziņu par to, kā komunicēt, mācīt, konsultēt. Pēc diviem gadiem šī noraidošā attieksme pazudusi. Z. Anspoka arī atzina, ka nedzirdīgie studenti šai laikā ieguva lielāku pašapziņu un izkopa spēju komunicēt ar dzirdīgajiem.

RPIVA gadījums ir viens no retajiem, kur augstskola bija pretimnākoša studentiem un par saviem budžeta līdzekļiem nodrošināja tulka darba vietu. IzM speciālisti atzīst, ka šobrīd nedzirdīgajiem ir ļoti ierobežotas iespējas iegūt augstāko izglītību un galvenokārt tas ir atkarīgs no augstskolu atsaucības, gatavības budžetā rast finansu līdzekļus, par kuriem algot tulku. RPIVA pārstāve diskusijā atzina, ka arī turpmāk būtu ar mieru uzņemt nedzirdīgus studentus, jo iegūta pieredze bija ļoti pozitīva.

Lai gan augstākās izglītības problēma ir ļoti sasāpējusi, arī paši nedzirdīgie atzīst, ka jauniešu, kas vēlētos iegūt augstāko izglītību, salīdzinoši ir mazāk. Līdz ar to vispirms būtu jāatrisina vispārējās un profesionālās izglītības problēmas. Tad vairāk būs to jauniešu, kuri vēlēties un arī spēs studēt augstskolās.

Šī diskusija, protams, neatrisināja nedzirdīgo izglītības problēmas, bet atklāja tās, vienlaikus parādot arī iespējas, kā soli pa solim nākotnē šie sasāpējušie jautājumi būtu risināmi.

Diskusija tika organizēta Nedzirdīgo jauniešu un viņu draugu organizācijas EFRAIMS īstenotā projekta «Par nedzirdīgo tiesībām uz izglītību un darbu» ietvaros. Projektu finansiāli atbalsta Baltijas – Amerikas Partnerattiecību programma, ASV Starptautiskās attīstības aģentūras un Atvērtās Sabiedrības Institūta kopīgi finansēts fonds, kura darbību Latvijā administrē Sorosa fonds Latvija.

Cik zemu vēl var krist?

Sabīne Jākabsons

Jūrmalā, Kauguros pie Raiņa ielas 73. nama dzīvokļa durvīm atskanēja zvani. Atverot durvis, iedzīvotāju acīm pavērās šāda aina: apmēram gadus 12 – 14 vecs zēns uzrādīja ar datoru rakstītu lapiņu, uz kuras bija redzams sekojošs teksts «Atvainojiet, cien. kungs (dze), esmu nedzirdīgs.»

Šāda aina daudzdzīvokļu namos nav nekas neparasts, jo bieži vien bezpajumtnieki un cita veida diedelnieki, apelējot pie iedzīvotāju cilvēcības, apstaigā dzīvokļus, ubagojot naudu. Taču šā zēna nāciens bija cits mērķis. Uz lapiņas otras puses uzraksts krievu un latviešu valodā vēstīja, ka viņš vāc parakstus... pret izglītības reformu.

Kāds gan nedzirdīgajiem sakars ar izglītības reformu – šis nebūt nav vienīgais jautājums.

Pirmkārt, vai šis bērns tiešām bija tas par ko uzdevās? Varbūt tas ir kārtējais re-formas pretinieku triks? Viss taču ir gaužām vienkārši. Izliekoties par šāda veida invalīdu, mazais aģents ir pasargāts no nevēlamas reformas atbalstītāju reakcijas. Turklāt tiem, kuri svārstās starp atbalstīt vai ne, tas varētu būt lielisks stimulants pievērsties reformas pretiniekiem, jo nedzirdīga bērna lūgums iespaido cilvēku emocionalitāti. Taču, ja šis bērns tikai izlikās par invalīdu, ir jājautā, vai šo zemisko joku viņš izdomājis pats vai viņam to kāds iemācījis. Cik gan zemiskam jābūt cilvēkam, kurš bērnam iemāca šādu izlikšanos un psiholoģiskās manipulācijas?

Ja šis zēns ir nedzirdīgs, tad kāds viņam sakars ar reformu? Kādēļ viņš vāc šos parakstus? Vai viņš tos vāc, pārliecības vadīts? Tas tikai rāda, kādu gan smadzeņu skalošanu ir veikuši reformas pretinieki. Diez ko vēl saviem mērķiem varētu izmantot Pliners, Čilevičs, Ždanoka un citi? Vai maksās parakstu vācējiem trīsdesmit grašus? Principi taču arī šodien ir prece.

* * *

Ivars Kalniņš, LU students: «Sabīnes Jākabsones komentārs par nedzirdīgā zēna nodarbošanos, apstaigājot dzīvokļus un vācot parakstus pret izglītības reformu, mani totāli pārsteidza: ko gan šis zēns saprot par reformas patieso būtību?

Latvijā netrūkst arī krievvalodīgo nedzirdīgo, kuri mācās Rīgas 51. vidusskolā, krievu plūsmas skolā. Ko viņi domā par gaidāmo reformu? Jāatzīst, ka viņi ir pret, bet īpaši lielu brēku neceļ un nepiedalās protesta akcijās. Krievu un latviešu nedzirdīgie savstarpēji ir saliedēti, viņus var pamanīt kopējos pasākumos, semināros, tustiņos un citur. Šāda veida integrācija krievvalodīgajiem raisa interesi par iespējamo latviešu valodas apgūšanu, un nu jau dažus mēnešus viņi apmeklē kursus, ko organizē Latvijas Nedzirdīgo savienības Zīmju valodas centrs.

Gadījums ar mazo zēnu nozīmē kaut ko citu. Lapiņas teksts, kurā teikts, ka šis zēns ir nedzirdīgs, man liek domāt, ka par izlikšanos nevar būt ne runas. Bez šaubām, viņš negāja parakstus vākt savas motivācijas vadīts – ko gan parakstu vācējs saprot no gaidāmas reformas! Mūsdienās ir tik viegli manipulēt ar maziem, nesaprotošiem bērniem. Nereti viņi gatavi «pastrādāt», pretī saņemot naudu. Politiskās spēlēs iesaistīti bērni, turklāt ar šo trūkumu – nedzirdību psiholoģiski stiprāk var ietekmēt apkārtējos. To izmantot ir zemiski!»

Skolu dzīve

Nedzirdīgie mācās arī Alsviķos

I.Ievedniece, sociālā pedagoģe

Arodapmācības un rehabilitācijas centrā (ARC) «Alsviķi» audzēkņi var apgūt pavāru, pavāru palīgu, šuvēju, koksnes materiālu apstrādātāju, mājsaimnieču, teksta redaktora operatoru, apavu remontētāju arodus. Ja vēlaties iegūt vairāk informācijas, laipni lūdzam apmeklēt Atvērto durvju dienu 30. aprīlī.

Nedzirdīgie audzēkņi (pašlaik centrā – 20) mācās pavāru, šuvēju, mājsaimnieču un apavu remontētāju

grupās. Mūsu audzēkņi vienmēr bijuši aktīvi savā brīvā laika pavadīšanā. Viņi apmeklēja interešu pulciņus. Mums ir teātra studija, vokālais an-samblis, zīmēšana, floristika, kokapstrāde, saskarsmes, datoru un deju pulciņi. Notiek tematiski pasākumi: Pirmo kursu iesvētīšana, Popiela, Ziemassvētku un Valentīn-diena u. c. Šī mācību gada sākumā centrā tika realizēts projekts «Katrs pats savas laimes kalējs», kas sastāvēja no 3 daļām: Iepazīšanās spēles; Projektu nedēļa «Mans novads» un 1. kursa audzēkņu iepazīstināšana ar Sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu likumu un centra dzīvi — pulciņu un sporta aktivitātēm. Projektu realizēja centra projektu menedžere T. Kaupuža, sociālā darbiniece I. Pura, sociālā pedagoģe I. Ievedniece un 3. kursa audzēkņi (skat. attēlā nākamajā lpp.). Jāatzīst, ka tieši nedzirdīgie audzēkņi ir tie, kas visvairāk vēlas darboties un visur piedalīties.

Audzēkņi ar lielu prieku piedalās sporta sacensībās. No ARC «Alsviķi» VII Boccia turnīrā piedalījās 2 komandas (sporta sko-lotājs Ģirts Svīklis). Mūsu nedzirdīgie audzēkņi Vidzemes novada sacensībās ie-guva 1. vietu un vēlāk piedalījās Latvijas turnīrā, no kurienes pārbrauca jau kā Latvijas čempioni Boccia! Uzvarētāju komandā bija šādi audzēkņi: Kaspars Lazdāns, Arturs Vindačs, Vadims Višņakovs, Andris Bērziņš un Zintis Felkers. Lai arī kādas sporta sacensības notiktu centrā, nedzirdīgie audzēkņi piedalās visās — basketbolā, novusā, dambretē, šautriņu mešanā utt.

Februāra beigās pie mums centrā viesojās Gulbenes 2. vidusskolas sporta skolotājs un džudžitsa treneris Viktors Skiba ar paš aizsardzības paņēmienu demonstrējumiem, un atkal nedzirdīgie audzēkņi bija tie drosmīgākie, kas aktīvi piedalījās šajās nodarbībās.

Kad centrā ierodas viesi vai notiek kādi tematiskie pasākumi, visus ļoti iepriecina nedzirdīgo audzēkņu muzikālie priekšnesumi (ar dziesmām un dejām). Nesen mūsu audzēkņi ar savu priekšnesumu vieso-jās ārpus centra — Alūksnes vidusskolā. Ar nedzirdīgajiem audzēkņiem centrā darbojas zīmju tulkas Ritma Egle. Tā mēs dzīvojam, radīdami prieku un patīkamus brīžus cits citam. Lai arī jums daudz saules un prieka!

Nedzirdīgie darba tirgū

Labs priekšnieks, atsaucīgi kolēģi

Ilze Kopmane

Gunita Ungure pēc vairāku skolu beigšanas tomēr nevarēja atrast darbu un vienkārši tāpat «sēdēja» mājās Limbažos, kad kādu dienu pienāca negaidīts piedāvājums – pastrādāt LNSF birojā.

* Vai šo piedāvājumu pieņēmt nešauboties, uzreiz?

— Mājās dzīvot ir garlaicīgi, kaut arī tur dažādus darbiņus var atrast. Apsvēru savas prasmes un zināšanas un nolēmu, ka spēšu šo darbu veikt. Man ir vidējā izglītība un esmu beigusi RRC koledžu Jūrmalā ar biroja komercdarbinieka diplomu. LNSF piedāvāja sekretāres — lietvedes darbu.

* Vai ar sportu esat draugos?

— Nē, sportošana mani nesaista, bet tas man darbu nekādā mērā netraucē, jo mans uzdevums šeit ir nevis aktīvi sportot, bet kārtot tehnisko dokumentāciju, apzināt sponsorus, meklēt līdzekļus sacensību organizēšanai.

* Kā esat iejutusies savā mazajā kolektīvā LNSF un vispār šajā mājā, kur vienkop daudzas organizācijas?

— Man ir stingrs, bet labs priekšnieks Varis Straziņš, ir sirsnīga un atsaucīga kolēģe Liene Kleina — Brūvere. Viņi ir tie, kas palīdzēja man ātrāk un labāk apgūt savus darba pienākumus. Paldies.

Bez tam šeit esmu iepazinusi daudz jaunu cilvēku, kas strādā Komunikāciju, Zīmju valodas centrā, «KS» redakcijā utt. Esmu tuvāk sadraudzējusies ar Vitu.

Jūtos labi arī šajā lielajā kolektīvā. No malas šķiet, ka kopā būšanas reizēs it kā nedaudz nošķiras nedzirdīgie un dzirdīgie cilvēki — tas notiek dažādās valodas (zīmju un skaņu) dēļ. Bet mani tas netraucē un neaizvaino, jo esmu augusi šo divu valodu vidē, un man ir pieņemams tas, ka dažkārt dzirdīgajiem aizmirstas (vai arī viņi neprot) lietot zīmju valodu.

* Acīmredzot, jūsu ģimenē ir dzirdīgie cilvēki?

— Jā, visi — tēvs, māte, brālis. No nepareizas injekcijas agrā bērnībā zaudēju dzirdi, bet ne ģimenes mīlestību. Man ir ļoti jauki vecāki, labs brālis. Saprotamies visādi — gan lasu no lūpām, gan tuvinieki rāda man vienkāršākās zīmes. Jā, mājā es jūtos patiešām labi.

* Kā pavadāt savu brīvo laiku?

— Agrāk dejuju KC «Rītausma» estrādes deju kolektīvā, tas bija jau sen. Tagad tur vairs nekādās sabiedriskās aktivitātēs nepiedalos, neliekas interesants tas, kas notiek. Labāk mājās palasu presi, padarbojos ar rokdarbiem (esmu beigusi Rīgas Amatniecības skolu).

* Kādi jautājumi jūs visvairāk interesē?

— Jūs domājat — kad lasu? Man patīk problēmrausti, notikumu apraksti un intervijas, kas būtiski skar nedzirdīgo cilvēku dzīvi, piemēram, nesen «KS» ar dziļu interesi izlasīju M. Antonovas pārdomas par mums pieejamo un vēlamo izglītības ceļu. Atcerējos savus skolas gadus, kad mūs spieda apgūt zināšanas ar orālo metodi. Tagad mācīties kļūst vieglāk, jo mācību stundās «ienāk» zīmju valoda un tas ir apsveicami.

* Kā tiekat galā ar savu darbu LNSF birojā?

— Darbs man patīk, un tāpēc tas ne-rada problēmas. Man šķiet, ka spēju savu darbu veikt pienācīgā līmenī. Kaut arī — vienmēr mēs varam vēlēties vairāk gan no sevis, gan citiem.

* Uņ ko tālāk — pēc šī darba, kad beigsies likumā paredzētais 10 mēnešu subsidējums darbvietai?

— Žēl būs aiziet, protams. Var tikai cerēt, ka dzīvē gadīsies vēl kāda līdzīga izdevība.

Mātes dienā

Mirdza Ozoliņa, Jūrmalā

Tuvojas diena, kad katrs mēs atceramies savu dzīvības devēju — māti. Lai kur mēs šogad 9. maijā atrastos paši, mūsu domas noteikti «ciemosis» pie viņas.

Cenšamies tad viņu iepriecināt ar kādu ziedu vai arī noliekam to viņas atdusas vietā. Atceramies ne tikai savu māti, bet arī citas, kas paš aizliedzīgi, neraugoties uz bērna invaliditāti, cenšas viņu pievērst pilnvērtīgai cilvēka dzīvei.

Mans nodoms lasītājiem pastāstīt par gleznotāja Leo Kokles māmiņu. Dzīvojām ar šo ģimeni vienā mājā Valguma ielā, Rīgā. Kokles ģimene mīta otrajā stāvā, mēs — ceturtajā. Mazais Leo nelaimīgi krita šīs mājas kāpnēs un ieguva traumu visam mūžam.

Bieži tikos ar Kokles māmiņu uz Valguma un Uzvaras bulvāra stūra. Vienmēr viņai galvā bija balts lakatiņš, un katrā tikšanās reizē stāsts par Leo, ko viņš dara, ka viņai nepatīk gaisotne, kādā slimajam dēlam jāstrādā — jāglezno. Kāpēc nepatīk? Pie viņa nākot draugi, kas tur pīpo, dzer. Minēja tādus, vēlākā dzīvē slavenus kļuvušus, kā Raimonu Paulu, Alni Zaķi un daudzus citus. Viņa pat ņēmusi sev palīgā slotas kātu, padzinusi tos, bet viņi drīz vien pārradušies atkal.

Reizēm Leo māmiņai kļuvis šo jauniešu žēl. Bija pēckara laiks. Viņa no sava vīras katla cienājusi arī šos sava dēla «draugus». Sirds sāpējusi Leo dēļ: viņa veselībai šie saieti nedarīja labu.

Bet mazais Leo šai dūmakainajā dvingā radīja lielus darbus. Tādas gleznas! Kad redzēju tās Valsts mākslas muzejā, nodomāju: kā viņš ar otu varēja aizsniegt audeklu tālās malās? Bet aizsniedza, un darbi tapa. Materiālus (krāsas, otas, audeklu) visiem šiem darbiem pašreizējā gādāja Leo māmiņa, mazgādama veļu tā laika kungiem vai arī uzposdama viņu mitekļus.

Tagad viņa atdusas blakus savam dēlam II Meža kapos. Kad esmu tur, vienmēr brītiņu kavējos arī pie viņas kopīgas — pie māmiņas ar balto lakatiņu galvā.

Teātra dienas izskaņā Pa atmiņu takām

Jadvīga Bočkāne

Marta beigās KC «Rītausma» bija organizēts atpūtas vakars, veltīts Teātra dienai.

Izrādes beigās vadītāja aicināja uz skatuves visus no skatītāju vidus, kuri kādreiz spēlējuši teātri. Tādu tiešām bija daudz! Viņu vidū arī es. Daži pat šaubījās, vai es, būdama vairāk pazīstama kā sportiste, kādreiz būtu arī bijusi kādā lomā uz skatuves. Ar lepnumu varu teikt: jā, esmu iepazinusi teātra aizkulises — grūtus, apnīcīgus mēģinājumus, izjutusi lampu drudzi, bailes pašdarbības skatēs stingras komisijas priekšā, skatītāju vērtējumus, zinājusi, kā smaržoja ilgi sastāvējušies tērpi no noliktavas. Pirmā loma, ko esmu nospēlējusi skolas laikā, bija kaprīzā, slinkā mātesmeita Pajja. VĒL šodien nav aizmirsusies viņas prasība: «Es gribu putna pienu!»

Vēlāk man saglabājās spilgtas atmiņas, kas saistītas ar mūsu skatuves māmuļas E. Elksnes uzvedumu «Dzintarzeme Latvija», ko parādījām Maskavā uz lielas skatuves. Kad priekšgars atvērās — mēs, latviešu meitas un dēli tautas tērpos, stāvot zvejnieka laivā, mūzikas pavadījumā klusi līgojām, un skatītāji uzreiz aplaudēja. Parasti aktieri saņem aplausus pēc izrādes, bet šinī gadījumā bija ļoti neparasti, aizkustinoši. Tas bija mūsu režisores E. Elksnes nopelns, ka prata ar katru aktieri strādāt tik rūpīgi, lai tas pilnīgi iejustos savā lomā. Cepures nost viņas smagā, svētīgā darba priekšā!

Neizdzēšamā skatītāju atmiņā vienmēr paliks E. Elksnes audzēkņi — aktieri: staltā, lepnā tautumeita E. Stepaņuka, visur dažādās lomās labi iejuties P. Pavlins, komiķis Dz. Ozoliņš, bieži mātes lomu spēlējošā G. Briede, raksturlomu izpildītājs L. Kovaļevskis, «mūžīgā» kalpone V. Zilberte u.c. Kādu laiku piedalījās aģitbrigādes «Stariņš» uzvedumos I. Plātes, vēlāk M. Salnas vadībā ar tulku M. Solovjovu. Bija spēcīga komanda — P. Pavlins, G. Briede, G. Strupka, H. Rencis, I. Šimkus, G. Zača, L. Bauere un mūziķis R. Zemribas (ar akordeonu). Ar saviem priekšnesumiem apbraukājām gandrīz visu Latviju. Priecējām skatītājus ar atjautīgiem, interesantiem skečiem, deklamācijām un pantomīmu, pie tam ne tikai nedzirdīgos, bet arī vietējos lauku dzirdīgos. Bija labas atsauksmes, jutāmies tiešām kā gaismas «stariņi» viņu pelēcīgajā darba ikdienā.

Tad pamazām no skatuves dzīves attālinājās un orientējās vairāk uz sportu — šahu.